

Papur y Bwrdd

09 Gorffennaf 2014

Teitl y Papur:	Rheoli Ystâd CNC i Wella Gweithgarwch Pryfed Peillio yng Nghymru
Cyfeirnod y Papur:	NRW B B 58.14
Paratowyd y Papur gan:	Tim Jones

Pwrpas y Papur:	Gwybodaeth a phenderfyniad
Argymhelliad:	Nodi'r gofynion a'r opsiynau ar gyfer trefniadau rheoli posibl ystâd Cyfoeth Naturiol Cymru mewn perthynas â gwella gweithgarwch pryfed peillio.
Angen Penderfyniad:	Cymeradwyo argymhellion i wella trefniadau rheoli ystâd Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer gweithgarwch pryfed peillio.

Effaith: Noder – efallai na fydd pob pennawd yn berthnasol i'r pwnc	Effaith ar yr Amgylchedd: Mae poblogaeth iach o bryfed peillio yn rhan hanfodol o ecoleg amgylchedd Cymru. Fel rheolwyr 7% o arwynebedd tir Cymru, mae gan Cyfoeth Naturiol Cymru rôl sylweddol yn y gwaith o sicrhau hyn. Effaith ar yr Economi: Mae gan bryfed peillio rôl allweddol mewn rhai rhannau o economi Cymru, yn enwedig tyfu ffrwythau a rhai meysydd eraill o amaethyddiaeth. Effaith ar y Gymuned: Mae pryfed peillio fel cacwn a gwenyn mêl yn adnodd diwylliannol pwysig yn ogystal ag adnodd economaidd ac ecolegol pwysig. Effaith ar Wybodaeth:

Pynciau

1. Mae'r papur hwn yn darparu cefndir i'r pynciau sy'n gysylltiedig â phryfed peillio a'r gwasanaethau ecosystem maent yn eu darparu ac yn disgrifio sut mae Cyfoeth Naturiol Cymru, yn ei rôl fel rheolwr tir, yn cyfrannu at gynnal a gwella poblogaethau pryfed peillio yng Nghymru ar y tir mae'n ei reoli'n uniongyrchol neu mewn partneriaeth ag eraill. Mae hefyd yn darparu cwmphas trafod ar gyfer gwella'r ddarpariaeth ar gyfer pryfed peillio ar y tir hwn yn y dyfodol.
2. Mae Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Pryfed Peillio Llywodraeth Cymru wedi gofyn i Cyfoeth Naturiol Cymru: Sicrhau bod rhaglenni rheoli Llywodraeth Cymru a Cyfoeth Naturiol Cymru yn rhoi ystyriaeth iawn i bryfed peillio fel gwasanaeth ecosystem allweddol. Mae'r cynllun gweithredu yn gofyn am weithio gyda CNC i sicrhau camau gweithredu ar gyfer pryfed peillio ar safleoedd dynodedig, ac ar yr ystâd coetiroedd.
3. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru'n berchen ar neu'n rheoli 7% o arwynebedd tir Cymru ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r ystâd yn amrywiol iawn ac yn cynnwys ardaloedd mawr o goed conwydd masnachol, a rhai o'r Gwarchodfeydd Natur Naturiol eiconig yn y DU gan eu bod yn cwmphasu ystod eang iawn o gynefinoedd. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru hefyd yn rheoli ardaloedd storio llifogydd ac argloddiau mewn nifer o ardaloedd yn ogystal â phortffolio sylweddol o ganolfannau ymwelwyr, swyddfeydd a lleoliadau gweithdai.

Cefndir

4. Nod Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Pryfed Peillio yw lleihau a gwyrddroi'r dirywiad ym mhoblogaethau pryfed peillio cadw a gwyllt. Mae pryfed peillio yn cynnwys gwenyn, rhai gwenyn meirch, gloënnod byw, gwyfynod a phryfed hofran, rhai chwilod a chlêr.
5. Roedd yr Asesiad Ecosystem Cenedlaethol a gynhaliwyd yn 2011 yn dangos dirywiad yn niferoedd pryfed peillio cadw (gwenyn mêl) a phryfed peillio gwyllt (cacwn a gloënnod byw) dros 30 mlynedd. Mae'n debyg y bydd hyn yn parhau os na fyddwn yn gweithredu nawr. Mae pryfed peillio yn rhan hanfodol o'n hamgylchedd.
6. Gwenyn mêl yw'r prif bryfed peillio cadw sy'n peillio cnydau ac maent yn darparu cnwd (mêl) eu hunain.
7. Mae peillio'n wasanaeth ecosystem pwysig iawn. Mae ugain y cant o dir dan gnwd y DU yn cynnwys cnydau sy'n dibynnu ar bryfed peillio. Mae llawer o flodau gwyllt hefyd yn dibynnu ar bryfed peillio er mwyn atgynhyrchu. Mae pryfed peillio'n werth dros £430 miliwn y flwyddyn i amaethyddiaeth yn y DU.

8. Mae pryfed peillio gwyllt, sy'n cynnwys cacwn a gloënnod byw, hefyd yn bryfed peillio pwysig ar gyfer cnydau fel olew had rêp a ffrwythau a meillion, sy'n helpu i wella tir pori da byw. Maent yn cyfrannu at amrywiaeth rhywogaethau planhigion, cynefinoedd a bywyd gwyllt. Mae hyn yn darparu bwyd, yn gwneud Cymru yn lle gwell i bobl fyw, mwynhau ac ymweld ac yn gwneud cyfraniad pwysig at ein heconomi.
9. Mae angen cefn gwlad ar bryfed peillio, sydd â digon o ffynonellau neithdar a phaill mewn cymysgedd o gaeau llawn blodau, gwrychoedd, coed a mannau gwlyb dros gyfnod estynedig yr haf i ddarparu'r amodau angenrheidiol ar gyfer chwilota, magu ac agweddau eraill ar eu hecoleg. Mae angen i adnoddau fod ar gael ar yr adeg iawn o'r flwyddyn, yn arbennig dechrau a diwedd y flwyddyn pan fo llai o neithdar a phaill ar gael.
10. I rywogaethau pwysig o bryfed peillio fel cacwn a gwenyn sy'n byw ar eu pen eu hunain, mae tirwedd ddelfrydol yn cynnwys ardaloedd mawr o borfeydd llawn blodau sy'n cael ei bori'n ysgafn gan wartheg neu geffylau a gweirgloddiau llawn blodau, gyda phorfa'n cynnal toreth o blanhigion porthiant a ffefrir, wedi'u hamgylchynu gan wrychoedd ac ymylon caeau sy'n hawdd i'w cynnal. Yn ddelfrydol, bydd pori o dymor yr hydref i dymor y gwanwyn, yn hytrach na'r haf, yn caniatáu i blanhigion flodeuo dros fisoedd yr haf ac yn atal twf llystyfiant sydd wedi gordyfu. Bydd cyfran o gnydau gwair yn cael eu gadael heb eu torri hyd nes mis Medi fel bod cyflenwad parhaus o flodau. Bydd gwrychoedd ac ymylon caeau'n darparu llefydd i nythu a gaeafgysgu, yn ogystal â blodau ychwanegol.
11. Nid oes angen cael cysylltiad di-dor rhwng cynefinoedd llawn blodau. Bydd darparu 'cerrig camu' o gynefinoedd o'r dwysedd cywir yn darparu lloches ac adnoddau blodeuol i bryfed peillio ac infertebratau eraill.

Ystâd Goedwigoedd

12. Ar hyn o bryd, mae gan Cyfoeth Naturiol Cymru 14 safle, ledled yr ystâd o goedwigoedd cyhoeddus a reolir yn benodol ar gyfer pryfed peillio, ac mae'r rhain wedi'u rhestru yn atodiad 1. Mae rhai o'r safleoedd hyn yn cael eu rheoli mewn partneriaeth â'r sefydliad trydydd sector, Gwarchod Glöynnod Byw.
13. Mae safleoedd eraill sy'n gallu gwella cynefinoedd pryfed peillio drwy sefydlu planhigion blodeuo cynhenid a gweithredu dulliau rheoli sy'n ystyried mannau glas yn cynnwys canolfannau ymwelwyr a meysydd parcio Cyfoeth Naturiol Cymru. Mae'r mannau hyn mewn lle da i ddehongli a dangos ymrwymiad CNC i gyflawni'r darpariaethau bioamrywiaeth hyn, gan helpu i a dysgu pobl Cymru am bwysigrwydd peillio fel gwasanaeth ecosystem a phryfed peillio fel rhan o'n hecosystem. Mae'r rhain yn rhan o'r rhestr yn atodiad 2.

14. Mae'r ystâd goedwigoedd ehangach yn llawn cynefinoedd addas gyda chyfleoedd i ddatblygu a gwella cysylltedd drwy wella cynefinoedd ymyl ffyrdd a llwybrau marchogaeth i bryfed peillio.
15. Mae'r rhwydwaith cyfredol o ffyrdd (3,734km) a llwybrau marchogaeth (1,514km) yn gallu darparu rhyngysylltiadau gyda chynefinoedd allweddol glannau afon (2,153Ha) a mannau agored sy'n ymestyn i 13, 228Ha pellach ac sy'n cael ei reoli am ei nodweddion cynefinoedd cymysg neu rywogaethau allweddol penodol. Mae rhai blociau o goedwigoedd yn cynnwys llennyrch ceirw a fydd yn gwella cynefinoedd pryfed peillio ymhellach o'u rheoli'n ystyriol.
16. Mae ymylon ffyrdd yn gynefin amrywiol iawn ac mae ynddynt ystod o rywogaethau planhigion blodeuol sy'n ddefnyddiol i bryfed peillio. Rhywogaethau fel grug a llus a welir ar uwchdiroedd yn bennaf. Er mwyn cynnal ystod addas o rywogaethau, byddai angen torri llystyfiant yn rheolaidd i atal planhigion prenaidd rhag cysgodi planhigion byrrach.
17. Datblygu dull strategol i nodi cynefinoedd ymylon ffyrdd a llwybrau marchogaeth lle byddai hyn yn ychwanegu at gysylltedd ecolegol ac yn rhyng-gysylltu safleoedd allweddol sy'n doreithiog o bryfed peillio fel cynefinoedd agored a glannau afonydd. Dylai rhaglenni o'r fath gael eu targedu i brif flociau o goedwigaeth a byddant yn ategu'r Cynllun Adnoddau Goedwigoedd a'r dull ecosystem ar gyfer pryfed peillio. Fodd bynnag, mae'n rhaid mesur y rhain yn erbyn cydbwysedd o rywogaethau pwysig eraill hefyd a gofynion cyfreithiol fel gwarchod rhywogaethau penodol.

Seilwaith Rheoli Perygl Llifogydd

18. Er bod Cyfoeth Naturiol Cymru yn berchen ar gyfran cymharol fechan o orlifdir yn gyffredinol pan wnaethom ni brynu tir i ddiogelu ei ddefnydd fel ardal storio llifogydd, mae yna botensial i gyfuno dulliau cynnal a chadw sy'n ystyriol o bryfed peillio yn ein cynlluniau rheoli asedau. Mae'r sefydliad hefyd yn berchen ar rannau sylweddol o lannau argloddiau llifogydd mewn rhannau o Gymru ac er y byddai ein gofynion cynnal a chadw'n eu gwneud yn llai addas yn gyffredinol, mae rhai ohonynt yn cael eu torri'n llai aml a gallent fod o werth sylweddol i bryfed peillio.
19. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru hefyd yn berchen ar gronfeydd dŵr cofrestredig ond mae argymhellion diogelwch statudol yn golygu bod angen cadw llystyfiant o hyd penodol ar y safleoedd hyn er mwyn gallu archwilio'r seilwaith yn hawdd. Bydd angen trafod yn fanylach i sicrhau nad yw dull o'r fath yn cyfaddawdu gwaith rheoli perygl llifogydd ac asedau yr ardaloedd hyn a bod unrhyw gynnydd mewn costau cynnal a chadw yn cael eu cyfrif. Y darlun ar draws Cymru yw bod gennym 45 safle dros .45ha, a bod nifer o'r rhain eisoes yn destun trefniadau rheoli gwarchod natur, ond mae llawer iawn o gyfleoedd i ddatblygu ymhellach.

Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol

20. Mae'r 76 Gwarchodfa Natur Genedlaethol sy'n eiddo ac/neu'n cael eu rheoli gan Cyfoeth Naturiol Cymru yn rhai o'r mannau pwysicaf ar gyfer bywyd gwyllt yng Nghymru, ac maent yn cefnogi amrywiaeth eang o gynefinoedd a rhywogaethau, yn

cynnwys copaon mynyddoedd uchel, twyni tywod eang, hen goetiroedd derw, mawnogydd, gweirgloddiau ac ynysoedd pell ar y môr.

22. Er bod gwaith rheoli'r Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol yn canolbwyntio ar y diddordeb ecolegol a oedd yn sail i'w dynodi, wrth wneud hynny mae'r safleoedd pwysig hyn yn darparu hafan i gymysgedd amrywiol o infertebratau yn cynnwys amrywiaeth eang o bryfed peillio prin iawn yn aml. Lle bo'n bosibl, defnyddir arferion rheoli tir traddodiadol ac ystyriol i gynnal neu adfer y safleoedd hyn ac mae hyn o fudd i bryfed peillio.
23. Caiff porfeydd glaswelltir a chorsydd pori eu rheoli drwy lefelau ysgafn o bori, am gyfnodau byr yn aml a chyda gwartheg neu ferlod yn ddelfrydol, nad ydynt yn dueddol o fwyta blodau a chreu amrywiaeth strwythurol drwy sathru a phystylu gan greu cymysgedd o gilfachau sy'n addas ar gyfer amrywiaeth eang o bryfed peillio gwyllt. Lle bo'n bosibl, bydd pori'n cael ei gylchdroi i sicrhau bod rhai ardaloedd yn aros heb eu pori drwy'r tymor. Er enghraifft, mae system dwyni tywod Gwarchodfa Natur Genedlaethol Tywyn Niwbwrch yn cael ei bori'n ysgafn gydol y flwyddyn gan ferlod sy'n creu glaswelltir twyni llawn blodau, tra bo pori gan wartheg dros yr haf wedi'i ailgyflwyno ar Warchodfeydd Natur Cenedlaethol Corsydd Môn a Chorsydd Llŷn i greu mwy o strwythur ac amrywiaeth a lleihau deiliach marw.
24. Mae'r defnydd o wrtaith yn gyfyngedig ac wedi'i gyfyngu i ddulliau traddodiadol fel gwrtaith buarth fferm. Mae hyn yn datblygu porfa llawer mwy amrywiol llawn rhywogaethau, sy'n cynnig ystod ehangach o ffynonellau neithdar sydd ar gael gydol y tymor. Cyn belled â phosibl, ni ddefnyddir gwrteithiau a chwynladdwyr gan y bydd y rhain yn lleihau amrywiaeth y cynefinoedd hyn a'r pryfed peillio gwyllt sy'n gysylltiedig â nhw.
25. Mae rhai Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol, fel Carmel ac Allt Rhyd y Groes, yn cael eu rheoli fel gweirgloddiau mewn ffordd draddodiadol gydag un toriad hwyr, gan alluogi'r ystod gyfoethog o blanhigion i flodeuo a hau had. Lle bo'n bosibl, caiff y safleoedd hyn eu torri ar batrwm cylchdro graddol gydag ymylon eang yn cael eu gadael ar ochr caeau. Mae hyn yn sicrhau bod rhywfaint o borfa heb ei dorri'n cael ei adael i bryfed peillio gwyllt nes ddiwedd yr hydref o leiaf a bod ardaloedd o ordyfiant sy'n darparu mannau nythu a gaeafgysgu i bryfed peillio yn cael eu cadw.
26. Mae gweundir uchel yn cael ei reoli drwy bori ysgafn hefyd a dim stoc dros fisoedd y gaeaf gan fod hyn yn cynyddu'r gorchudd o gorlwyni fel grug a llus, yn ogystal â galluogi mwy o laswelltir a phlanhigion blodeuo i flodeuo a hau had.
27. Caiff ardaloedd o brysgwydd eu cynnal gan fod y rhain yn darparu ffynonellau neithdar pwysig pan fyddant yn blodeuo. Mae coed helyg, er eu bod yn cael eu peillio ar y gwynt, yn ffynhonnell fwyd cynnar i'r gacynen a gwenyn eraill.
28. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn rheoli rhywogaethau gwrychoedd, a rhywogaethau sy'n blodeuo'n gynnar yn enwedig, fel y ddraenen ddu, helyg, y ddraenen wen a'r ysgawen, i flodeuo cymaint â phosibl. Cyn belled â bo hynny'n bosibl, cânt eu torri ar system gylchdro i sicrhau bod rhywfaint o dwf blodeuol ar gael.

29. Lle bo hynny'n bosibl, byddwn yn osgoi torri llystyfiant mewn ac ar feysydd parcio, llwybrau mynediad, llwybrau troed a llwybrau ceffylau gydol yr haf, er nad yw hyn bob amser yn bosibl am resymau iechyd a diogelwch.
30. Mae gwaith ar droed hefyd i adfer ac ail-greu ystod o gynefinoedd ar y Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol a fydd o fudd i bryfed peillio gwyllt. Er enghraifft, mae'r caeau o amgylch Gwarchodfa Natur Cors Fochno wedi'u hadfer drwy ail-wlychu'r mawn a phori ysgafn dros yr haf gan ferlod mynydd Cymreig a gwartheg Cymreig. Mae hyn wedi gweddnewid beth a arferai fod yn ungnwd o laswellt y gweunydd gydag ychydig iawn o blanhigion blodeuol, i fod yn amrywiaeth eang o rywogaethau glaswelltir cors a ffen yn cynnwys y tegeirian llydanwyrdd bach a thegeirian y gors, a rhywogaethau pwysig i bryfed peillio fel melog y cŵn, tamaid y cythraul, pysen-y-ceirw fawr, byddon chwerw a llysiau'r-milwr coch.
31. Mae enghreifftiau eraill yn cynnwys prosiect adfer gweirgloddiau yng Ngwarchodfa Natur Genedlaethol Coedydd Aber a fydd yn arwain at gynnydd mewn planhigion blodeuol ac amrywiaeth rhywogaethau, a threfniadau rheoli arloesol yng Ngwarchodfeydd Natur Cenedlaethol Mawnogydd Fenn's, Whixhall a Bettisfield i adfer y gyforges sy'n dod â manteision i ystod eang o bryfed peillio y credid eu bod wedi diflannu o'r safle ar un adeg.
32. Mae Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol yn gweithredu fel safleoedd pwysig i arddangos arferion gorau o ran technegau rheoli tir sy'n gynhyrchol ac yn dda i fywyd gwyllt, yn cynnwys pryfed peillio gwyllt. Maent yn llefydd delfrydol hefyd i ddehongli'r gwaith hwn i ymwelwyr ar bob lefel. Er enghraifft, y gwaith arloesol sy'n digwydd yng Ngwarchodfa Natur Genedlaethol Rhos Llawr Cwrt i ail-greu'r Porfeydd Rhos sydd bellach yn brin, cynefin llawn rhywogaethau sy'n gartref i ystod eang o bryfed peillio gwyllt.

Swyddfeydd, Storffeydd a Chanolfannau Ymwelwyr Cyfoeth Naturiol Cymru

33. Mae yna lawer iawn o gyfleoedd i ddatblygu'r ffordd rydym yn rheoli'r tir o amgylch ein safleoedd nid yn unig i'w gwella ar gyfer pryfed peillio ond hefyd i weithredu fel esiampol o beth y gellir ei wneud o reoli'n sensitif mewn rhai achosion. Mae manyleb y contract ar gyfer lleoliad Maes y Ffynnon Bangor, a welir yn Atodiad 3, wedi arwain at ganlyniadau da iawn gan wella cymunedau o blanhigion blodeuol a dylid ei gymeradwyo fel patrwm i'w ddilyn.
34. Byddai'n gyfle hefyd i dîm addysg Cyfoeth Naturiol Cymru neu sefydliadau partner hyrwyddo pwysigrwydd pryfed peillio drwy gynnal gweithgareddau addysg penodol i sefydlu'r cymunedau glaswelltir hyn a'u trefniadau rheoli. Mae Atodiad 3 yn cynnwys rhestr o'r ardaloedd sydd â photensial i wella.

Camau Nesaf

35. Penaethiaid Gwasanaethau Gweithrediadau yn y ddwy Gyfarwyddiaeth Gweithrediadau i gydgyssylltu rhaglen weithredu gyda blaenoriaethau a chostau ar gyfer y mesurau rheoli tir a drafodwyd uchod ac a nodwyd yn atodiad 2.

36. Dylai staff arbenigol ddefnyddio'r enghraifft o'r fanyleb contract lwyddiannus yn atodiad 3 i ystyried y potensial o gyflwyno trefniadau rheoli sy'n fwy ystyriol o fywyd gwyllt a phryfed peillio'n benodol ar gyfer ein safleoedd a'u cyffiniau.
37. Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru gynnwys negeseuon am y gwasanaethau ecosystem a ddarperir gan bryfed peillio yn ein deunydd dehongli mewn canolfannau ymwelwyr a lleoliadau eraill a reolir gennym. Dylid cynnwys hyn hefyd mewn unrhyw waith addysgol a wnawn ar y safleoedd hyn ac yn y gymuned ehangach lle bo'n briodol.

Atodiad 1

Prosiectau a reolir ar gyfer pryfed peillio ar hyn o bryd

Prosiect	Rhywogaethau neu nodweddion allweddol
Coedwig Clocaenog – safle monitro Gwarchod Glöynnod Byw Cymru.	Rhywogaethau allweddol ar lefel tirwedd – y Brithog Berlog Fach, yn benodol o fewn ardaloedd torlannol, darparodd hwn gynefin i bryfed peillio eraill hefyd.
SoDdGA Castell Gwrych	Cymuned glaswelltir calchaid.
SoDdGA Creigiau Stanner	Cymuned glaswelltir calchaid.
SoDdGA Breidden	Cymuned glaswelltir calchaid.
SoDdGA Morfa Harlech – safle monitro Gwarchod Glöynnod Byw Cymru.	Gwarchod Glöynnod Byw.
Coedwig a SoDdGA Niwbwrch	Ymylon traciau a llaciau twyni.
SoDdGA Y Dolydd Penmachno	
Coetir Wern Ddu	Wedi eu torri a'u rheoli ar gyfer pryfed peillio ac ymlusgiaid.
SoDdGA Pen-bre – safle monitro Gwarchod Glöynnod Byw Cymru.	Gwarchod Glöynnod Byw.
Coetir Slade	Gwarchod Glöynnod Byw.
Coetir Hendref – drwy Gytundeb Gwarchod Glöynnod Byw, a'r Ardal	Gwarchod Glöynnod Byw.
Rhos iseldir Beacon Hill a Broad Meend	Gweundir uchel agored

Atodiad 2.

Cyfleoedd ar gyfer datblygu safleoedd hamdden, safleoedd rheoli perygl llifogydd a swyddfeydd CNC ymhellach

Lleoliad	Camau Gweithredu gofynnol
Safleoedd hamdden a pharcio Moel Famau	Sefydlu o leiaf 250M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Safle Picnic Caen y Coed a Gwydyr Uchaf a mannau eraill yng Nghoedwig Gwydyr	Sefydlu o leiaf 450M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Canolfan ymwelwyr a meysydd parcio Coed y Brenin	Sefydlu o leiaf 250M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Meysydd parcio canolfan ymwelwyr Bwlch Nant yr Arian	Sefydlu o leiaf 50M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Meysydd parcio Canolfan Garwnant	Sefydlu o leiaf 150M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Canolfan Ymwelwyr Afan	Sefydlu o leiaf 250M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Taith Coedwig Cwm Carn	Gellid ei reoli'n fwy priodol ar gyfer pryfed peillio ac mae ganddo lawer o lwybrau marchogaeth ac ymylon mawr heulog sy'n wynebu'r de. Sefydlu o leiaf 650M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Blaendulais	Mae gennym gytundeb pori ar gyfer rhan o'r safle hwn ar gyfer rheoli glöyn byw britheg y gors, ond gellid rheoli'r coetir a'r ymylon ffyrdd/lwybrau marchogaeth ehangach i'w gwella ar gyfer pryfed peillio. Sefydlu o leiaf 150M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Penlle'r-gaer a Llantrisant	Bu'r rhain yn rhan o raglen rheoli ymylon 4 blynedd. Daeth y contract hwn i ben ond mae'r timau ardal lleol wedi parhau gyda'r ffustio ar sail cylchdro, a chynnal ymylon agored mawr, gan wella'r safle i amrywiaeth o rywogaethau o bryfed peillio.
Swyddfa Resolfen	Sefydlu o leiaf 150M ² o gynefin gweirglodd gwyllt mewn sawl lleoliad ar y safle.
Swyddfa Clawdd Newydd - gweirglodd	Neilltuo ar gyfer cymuned fotanegol gweirglodd a phryfed peillio, rhaglen dorri flynyddol.
Maes parcio ymwelwyr a gweirglodd Coedwig Hafren	Neilltuo ar gyfer cymuned fotanegol gweirglodd a phryfed peillio, rhaglen dorri flynyddol.
Seilwaith rheoli llifogydd gweithrediadau'r De	Yn y de-orllewin, nodwyd 12 safle a allai fod â photensial i bryfed peillio, yn amrywio mewn arwynebedd o 0.45 Ha ym Mhen-y-bont ar

	Ogwr i 7.34 Ha yn Resolfen gyda'r posibilrwydd o gaffael 38.5 Ha arall. Yn y de-ddwyrain, mae CNC yn berchen ar 23 safle sydd dros 0.5 Ha, 4 ohonynt eisoes yn destun cytundeb cadwraeth.
Seilwaith rheoli llifogydd gweithrediadau'r Gogledd a'r Canolbarth	Nodwyd deg safle a allai fod â photensial ar i bryfed peillio, yn amrywio mewn arwynebedd o 0.45 Ha yn Nhrefriw i 6.38 Ha yn Fairbourne. Rydym hefyd yn berchen ar ac yn cynnal yr arglawdd llifogydd ar y Ddyfrdwy a Chors Malltraeth sy'n cael eu cynnal drwy gyfuniad o dorri a/neu bori.

Mae yna opsiynau llai hefyd mewn nifer sylweddol o swyddfeydd a storfeydd nad ydynt wedi'u mesur eto.

Atodiad 3

**Cyfoeth
Naturiol
Cymru**
**Natural
Resources
Wales**

MANYLEB

*CYNNAL A CHADW TIR
MAES Y FFYNNON*

CYFLWYNIAD

Mae gan Cyfoeth Naturiol Cymru, Corff Cyhoeddus a Noddir gan Lywodraeth Cymru, ddwy swyddfa ar Ffordd Penrhos, Bangor. Mae'r fanyleb hon yn ymwneud â chynnal a chadw tir ar ddau safle CNC sy'n cynnwys:-

Safle 1:Maes Y Ffynnon

Safle 2: Plas Penrhos.

Bydd y contract yn cael ei ddyfarnu am gyfnod o 12 mis i ddechrau, ond gellir ei adolygu'n flynyddol am ddwy flynedd arall, yn amodol ar berfformiad a gofynion y sefydliad. Byddai adnewyddu'r contract yn dibynnu ar berfformiad y 12 mis cyntaf a CNC a'r contractwr yn dod i gytundeb addas gyda'i gilydd.

Mae'r Contractwr i gynnal gwaith cynnal a chadw ar y tir fel y nodir isod a bydd yn gyfrifol am ddarparu'r holl beiriannau, cyfarpar a deunyddiau glanhau sydd eu hangen i wneud y gwaith yn briodol.

Y Rhestr waith isod yw'r safon a ddisgwylir gydol y flwyddyn ym mhob maes gwaith.

Safle 1. RHESTR WAITH AR GYFER MAES Y FFYNNON (Map Atodiad 1)

1.1 Uned 1 – Lawnt (Gwyrdd)

- Dim torri rhwng 1 Mehefin a 31 Awst
- Dim ond torri 1m o boptu'r llwybrau yn ystod y cyfnod hwn
- Torri a chynnal 20 mm (2 cm) gyda 1m o ymylon heb eu torri o amgylch y gwrychoedd ac ar hyd y ffiniau lle bo'n bosibl (gan ddarparu mannau clwydo/gaeafgysgu i infertebratau)
- Symud dail sydd wedi cwmpo a thorion glaswellt i'r biniau compost priodol.

1.2 Uned 2 – Cloddiau (Glas)

- **Ni ddylid torri cloddiau rhwng mis Mawrth a mis Gorffennaf i osgoi tarfu ar adar sy'n nythu.**
- Dylid trimio cloddiau i gynnal twf planhigion iach a sicrhau bod posibl gweld trwy ffenestri, posibl gweld goleuadau ac ati ar y safle ac ar y wal ffiniol.
- Dylid tocio canghennau sy'n atal defnydd hawdd o lwybrau a ffyrdd. Dylid ychwanegu'r canghennau a dociwyd at "bentyrrau cynefin" a nodwyd gan CNC.
- Dylid cael gwared ar ganghennau sydd wedi'u difrodi ac sy'n achosi perygl i gerddwyr, ceir neu iechyd y planhigyn.

- Ni ddylid torri glaswellt o fewn yr ardaloedd sydd wedi'u marcio fel cloddiau rhwng 1 Ebrill a 1 Hydref. Fel rheol, bydd yr ardaloedd hyn yn cynnwys y cyforglawdd ei hun a chlustogfa sydd 1 metr o waelod y clawdd. Pan fo'r clawdd yn gorgyffwrdd â llwybr neu'n ffinio â ffordd neu faes parcio, mae'n rhaid cadw'r llwybr yn rhydd o lystyfiant a allai ymyrryd â defnydd y llwybr.
- Dylid torri a chynnal y glaswellt ar 100 mm (10 cm) rhwng 1 Hydref a 1 Ebrill, gydag ymylon o 1m heb eu torri o amgylch y cloddiau ac ar hyd ffiniau lle bo'n bosibl (i ddarparu mannau clwydo/gaeafgyngu i infertebratau). Dylid symud yr holl doriadau a'r dail sydd wedi cwmpo i'r biniau compost priodol.

1.3 Uned 3 – Gweirglodd Tegeirian (Coch)

- Dim torri rhwng 1 Ebrill a 1 Hydref.
- Er mwyn gallu defnyddio'r llwybrau, dylid torri i uchder o 50mm (5cm) 30 cm o boptu'r llwybrau yn ystod y cyfnod hwn.
- Dylai toriadau o doriad cyntaf yr hydref gael eu gadael ar lawr am wythnos cyn eu symud (er mwyn i hadau o flodau gwyllt syrthio ar y ddaear).
- Ar bob adeg arall dylid symud y toriadau i'r biniau compost priodol.
- Dylid cynnal y glaswellt ar uchder o 50mm (5cm) rhwng 1 Hydref a 31 Mawrth gydag ymylon o 1m heb eu torri o amgylch y cloddiau ac ar hyd ffiniau eraill lle bo'n bosibl (i ddarparu mannau clwydo/gaeafgyngu i infertebratau).
- Dylid symud dail sydd wedi cwmpo i'r biniau compost priodol ar y safle.

1.4 Meysydd Parcio, Llwybrau, Ffyrdd a Waliau

- Peidio â gadael i fwsogl arwyneb, chwyn, dail ac ati grynhoi arnynt a'u cadw'n glir o unrhyw ddeunyddiau rhydd.
- Dylid tynnu unrhyw chwyn ar llwybrau, yn y meysydd parcio, palmentydd a waliau gyda llaw lle bo'n bosibl. Os nad yw hyn yn bosibl neu'n ymarferol gellid defnyddio chwynladdwr glyffosad yn y mannau a nodwyd isod. Dyma amodau defnyddio'r chwynladdwr:
 - Dim ond staff cymwys addas all ei ddefnyddio;
 - Dylid ond ei ddefnyddio ar ddyddiau tawel a sych lle nad oes posibilrwydd i'r chwynladdwr gael ei gario ar y gwynt a dim posibilrwydd o ddŵr ffo;
 - Dylid cadw'n glir o bob llystyfiant ac eithrio'r chwyn sydd angen eu lladd;
 - Dylid ei ddefnyddio ar adegau pan na fydd staff ar y safle oherwydd gallent ledaenu'r chwynladdwr i fannau eraill ar wadnau eu hesgidiau.
- Gellir defnyddio chwynladdwr glyffosad i ladd chwyn parhaus yn y mannau canlynol:
 - Canol llwybrau drwy fannau o llystyfiant a gweirgloddiau;

- Yn y fan ble mae ffyrdd a chyrbiau yn cwrdd;
- Ble mae wal unrhyw adeilad neu strwythur yn cwrdd â llwybr, maes parcio neu ffordd;
- Ar stepiau a phatios.

1.5 Uned 4 – Gwelyau blodau a llwyni addurniadol

- Dylid eu cynnal yn unol ag arferion garddwriaethol da i hybu twf iach planhigion a'u cael i flodeuo, gan nodi'r gofynion yn adran 2 (isod).
- Dylid ychwanegu tocion coed at "bentyrrau cynefinoedd" i'w nodi gan CNC.
- Dylid rhoi gwastraff gwyrdd a dail wedi cwmpo yn y biniau compost pwrpasol.
- Dylid tynnu glaswellt o welyau blodau, ond ei adael i dyfu o dan llwyni.

1.6 Mannau â glaswellt hir dros y gaeaf

- Bydd CNC yn nodi un neu fwy o fannau glaswellt i'w gadael heb eu torri dros y gaeaf i ddiogelu larfae gloynnod byw a bywyd gwyllt arall. Gall y manau hyn newid o un flwyddyn i'r llall a byddant yn cael eu torri unwaith y flwyddyn. Dylid compostio toriadau a dail wedi cwmpo yn y biniau compost pwrpasol.

2. DIOGELU'R AMGYLCHEDD-Rhaid cydymffurfio

- Ni ddylid defnyddio chwynladdwyr ac eithrio mewn achosion a nodwyd yn adran 1.4 uchod.
- Ni ddylid defnyddio plaladdwyr.
- Ni ddylid defnyddio gwrtaith.
- Dylid ond defnyddio chwythwyr aer mecanyddol os yw'r gweddillion yn cael eu casglu yn syth wedyn a'u compostio yn y manau pwrpasol ar y safle. Ni ddylid gadael gweddillion ar weirgloddiau, lawntydd, llwybrau, meysydd parcio na ffyrdd.
- Dylid defnyddio peiriant torri glaswellt gydag amddiffynnydd coed i ddiogelu rhisgl coed a llwyni.
- Dylid pentyrru tocion coed, canghennau sydd wedi cwmpo a deunydd prenaidd eraill fel "bentyrrau cynefinoedd" neu eu sgodi. Dylid cytuno ymlaen llaw gyda chynrychiolydd CNC ble i leoli'r pentyrrau o ganghennau neu sgodion.
- Dylid casglu dail a glaswellt a'u compostio yn y biniau pwrpasol ar y safle.
- Gellir defnyddio deunydd wedi'i gompostio'n llwyr o finiau compost y safle fel tomwellt/cyfrwng gwella pridd ar welyau blodau.

Mae'n rhaid i bob contractwr waredu unrhyw wastraff a gynhyrchir yn gywir gan ddefnyddio'r dogfennau gwastraff perthnasol.

Dylid hysbysu staff CNC yn syth am unrhyw achosion o ollwng/achosion brys.

Mae'r Contractwr yn gyfrifol am sicrhau ei fod yn cydymffurfio â Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 ac unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol arall sydd ar waith ar hyn o bryd neu a allai gael ei chyflwyno yn y dyfodol.

Safle 2. RHESTR WAITH AR GYFER PLAS PENRHOS- (Atodiad 2)

3.1 Lawnt

- Dim torri rhwng 1 Mehefin a 31 Awst
- Dim ond torri 1m o boptu'r llwybrau yn ystod y cyfnod hwn
- Torri a chynnal 20 mm (2 cm) gyda 1m o ymylon heb eu torri o amgylch y gwrychoedd ac ar hyd y ffiniau lle bo'n bosibl (gan ddarparu mannau clwydo/gaeafgyssu i infertebratau)
- Symud dail sydd wedi cwmpo a thoriadau glaswellt i'r biniau compost priodol.

3.2 Ymylon, Coed a Chloddiau

- **Ni ddylid torri cloddiau rhwng mis Mawrth a mis Gorffennaf i osgoi tarfu ar adar sy'n nythu.**
- Dylid trimio cloddiau i gynnal twf planhigion iach a sicrhau bod posibl gweld trwy ffenestri, posibl gweld goleuadau ac ati ar y safle ac ar y wal ffiniol.
- Dylid tocio canghennau sy'n atal defnydd hawdd o lwybrau a ffyrdd. Dylid ychwanegu'r canghennau a dociwyd at "bentyrrau cynefin" a nodwyd gan CNC.
- Dylid cael gwared ar ganghennau sydd wedi'u difrodi ac sy'n achosi perygl i gerddwyr, ceir neu iechyd y planhigyn.
- Ni ddylid torri glaswellt o fewn yr ardaloedd sydd wedi'u marcio fel cloddiau rhwng 1 Ebrill a 1 Hydref. Fel rheol, bydd yr ardaloedd hyn yn cynnwys y cyforglawdd ei hun a chlustogfa sydd 1 metr o waelod y clawdd. Pan fo'r clawdd yn gorgyffwrdd â llwybr neu'n ffinio â llwybr, mae'n rhaid cadw'r llwybr yn rhydd o lystyfiant a allai ymyrryd â defnydd y llwybr.
- Dylid torri a chynnal y glaswellt ar uchder o 100 mm (10 cm) rhwng 1 Hydref a 1 Ebrill, gydag ymylon o 1m heb eu torri o amgylch y cloddiau ac ar hyd ffiniau lle bo'n bosibl (i ddarparu mannau clwydo/gaeafgyssu i infertebratau). Dylid symud yr holl doriadau a'r dail sydd wedi cwmpo i'r biniau compost priodol ym Maes y Ffynnon.

3.3 Meysydd Parcio, Llwybrau, Ffyrdd a Waliau

- Peidio â gadael i fwsogl arwyneb, chwyn, dail ac ati grynhoi arnynt a'u cadw'n glir o unrhyw ddeunyddiau rhydd. Gellid defnyddio chwynladdwyr gan ddilyn y fanyleb yn adran 1.4 uchod. Dylid clirio a chael gwared ar afalau sydd wedi cwmpo a sicrhau bod cwteri yn rhydd o ddail a gweddillion.

4. DIOGELU'R AMGYLCHEDD – Rhaid cydymffurfio

- Ni ddylid defnyddio chwynladdwyr.
- Ni ddylid defnyddio plaladdwyr.
- Ni ddylid defnyddio gwrtaith.
- Dylid ond defnyddio chwythwyr aer mecanyddol os yw'r gweddillion yn cael eu casglu yn syth wedyn a'u compostio yn y mannau pwrpasol ar y safle. Ni ddylid gadael gweddillion ar weirgloddiau, lawntydd, llwybrau, meysydd parcio na ffyrdd.
- Dylid defnyddio peiriant torri glaswellt gydag amddiffynnydd coed i ddiogelu rhisgl coed a llwyni.
- Dylid compostio toriadau glaswellt a dail wedi cwmpo yn y biniau compost pwrpasol ar safle Maes y Ffynnon.
- Dylid pentyrru tocion coed, canghennau sydd wedi cwmpo a deunydd prenaidd eraill fel "pentyrrau cynefinoedd" neu eu sglodi. Dylid cytuno ymlaen llaw gyda chynrychiolydd CNC ble i leoli'r pentyrrau o ganghennau neu sglodion.

Mae'n rhaid i bob contractwr waredu unrhyw wastraff a gynhyrchir yn gywir gan ddefnyddio'r dogfennau gwastraff perthnasol.

Dylid hysbysu staff CNC yn syth am unrhyw achosion o ollwng/achosion brys.

Mae'r Contractwr yn gyfrifol am sicrhau ei fod yn cydymffurfio â Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 ac unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol arall sydd ar waith ar hyn o bryd neu a allai gael ei chyflwyno yn y dyfodol.

5. PWYNTIAU CYFFREDINOL

Y contractwr sydd i ddarparu'r holl beiriannau a'r offer angenrheidiol er mwyn gwneud y gwaith.

6. DYCHWELYD TENDRAU

Rhowch gostau ar wahân i'r ddau safle:

SAFLE 1: Maes Y Ffynnon

SAFLE 2: Plas Penrhos

1 7. MEINI PRAWF SGILIAU AC ARBENIGEDD GOFYNNOL

Mae'r contractwr i ddarparu'r gost flynyddol ar gyfer gwneud y gwaith, a chostau'r safleoedd ar wahân.

Mae'n **rhaid** i'r Contractwr gael y canlynol:

- Tystiolaeth o waith tebyg a wnaed yn y gorffennol a dau eirda o leiaf.

- Staff sydd wedi'u hyfforddi'n briodol i ddefnyddio unrhyw beiriannau sy'n gysylltiedig â'r contract.
- Staff sydd wedi'u hyfforddi'n briodol i docio coed/llwyni a rheoli gwelyau blodau.
- Yswiriant perthnasol.
- Yr holl ddogfennau Iechyd a Diogelwch perthnasol (gweler Eitem 8).

Pwysoliad Ansawdd:		50%
Egluro a darparu cynnig yn nodi sut rydych chi'n bwriadu cwblhau'r gwaith cynnal a chadw tir ar y ddau safle ac ati, y cyfarpar y byddwch chi'n ei ddefnyddio a faint o staff	100%	
CYFANSWM	100%	
Pwysoliad Pris:		50%
Cyfanswm		100%

Diffiniad Sgorio

Maen Prawf	Safon	Sgôr
Egluro a darparu cynnig yn nodi sut rydych chi'n bwriadu cwblhau'r gwaith cynnal a chadw tir ar y ddau safle, h.y. y cyfarpar y byddwch chi'n ei ddefnyddio a faint o staff	Cynnig manwl a chynhwysfawr o sut rydych chi'n bwriadu cwblhau'r gwaith o gynnal a chadw'r tir ar y ddau safle a dulliau arloesol sy'n ychwanegu gwerth.	5
	Cynnig boddhaol o sut rydych chi'n bwriadu cwblhau'r gwaith o gynnal a chadw y tir ar y ddau safle.	3
	Cynnig cyfyngedig o sut rydych chi'n bwriadu cwblhau'r gwaith o gynnal a chadw'r tir ar y ddau safle.	1
	Dim tystiolaeth	0

Yn achos unrhyw waith arall sydd angen ei wneud, bydd y contractwr yn darparu 'cyfradd ddyddiol y person o 8 awr' sefydliad cyffredinol sy'n berthnasol i'r safle hwnnw.

Dylech sicrhau bod yr holl gostau busnes cysylltiedig wedi'u cynnwys yn eich cyfradd ddyddiol (yn cynnwys teithio, treuliau, defnyddio peiriannau ac offer).

- Cyfraddau yr awr.
- Costau am weithio penwythnos.
- Costau am weithio y tu allan i oriau arferol.

Mae'n rhaid i chi ddarparu manylion o waith tebyg a gwblhawyd, a chymhwysedd staff i wneud y gwaith.

8. IECHYD A DIOGELWCH

Mae'n **rhaid** i contractwyr sy'n cyflogi mwy na phum gweithiwr ddarparu tystiolaeth o'u Datganiad Polisi Iechyd a Diogelwch, Asesiadau Risg ac ati.

Mae gan y contractwyr gyfrifoldeb cyfreithiol i gydymffurfio â'r holl ddeddfwriaeth iechyd a diogelwch a darparu'r holl gyfarpar amddiffyn personol perthnasol i weithwyr. Bydd CNC yn disgwyl i'r contractwr allu profi ei fod yn cyflawni'r cyfrifoldeb hwn.

Mae'n rhaid rhoi gwybod i CNC am unrhyw waith sy'n gofyn am ddefnyddio cyfarpar neu gynhyrchion a allai fod yn niweidiol i iechyd cyn dechrau'r gwaith, a gallai CNC ofyn am ail-drefnu'r gwaith hwnnw.

Mae'n rhaid darparu copïau o ddatganiad Polisi Diogelwch ac asesiadau risg y contractwr i CNC cyn dechrau unrhyw gontract.

9. YMWELIADAU SAFLE

Mae'n rhaid trefnu ymweliadau cyn tendro gyda'r Gwasanaethau Swyddfa drwy ffonio 01248 385500.

BYDD Y CONTRACT YN CAEL EI FONITRO'N FISOL, A BYDD METHU Â CHYDYMFFURFIO Â'R TASGAU A NODWYD UCHOD O FEWN Y CYFNODAU AMSER PERTHNASOL YN ARWAIN AT DERFYNU'R CONTRACT.